

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nematagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkektől, mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az erdélyi főpásztor ő nagyméltósága legujabb körlevelei.

I. Az iskolaszék-gyűlések rendes megtartása iránt.

573 sz. 1879. Főpásztori bokros gondjaink között főbb helyet foglal el az egyházmegyei népiskolák ügyének fejlesztése, és méltán: mert a népoktatástól függ a jövő képe és iránya. Már 1877-ben kiadott 50 sz. a. körlevelünkben gondoskodtunk a hitközségi egyházi és iskolai tanácsok újabb szervezetéről, és megelégedéssel volt alkalmunk tapasztalni, hogy a hol a hitközségi egyházi tanács mint iskolaszék a szabályzatban előírt teendőket és hatáskört lelkiismeretes buzgósággal teljesíteni és betölteni ügyekezett, ott az iskolaügyi szemebetűnő emelkedésnek indult. Örömmel tapasztaltuk, hogy igen sok esetben maguknál a községknél az áldozatkészség sem hiányzik, s ha az iskolaszék az iskola költségvetését rendes időben megállapítva a községi képviselő-testülettel közli, azt a község, mennyiben a közpénztár jövedelme megbírja, dícséretes készséggel ügyebszik teljesíteni, illetőleg fedezni. Sőt vannak elismerésre méltó esetek, hogy e tekintetben maga a községi képviselő-testület — látva az iskolaszék halogató magatartását — kezdeményezőleg lépett fel. Ha tehát némely helyeken eme fontos ügy előhaladásában örvendetesebb lendület nem mutatkozik, annak legfőbb oka igen gyakran abban rejlik, hogy a hitközségi iskolaszékek az iskola anyagi ügyei és szellemi vezetése iránt ohajtott buzgóságot nem tanúsítanak, az iskola szükségeinek fedezése iránt a községi képviselő-testülettel nem érintkeznek, az iskolaszéki gyűlések megtartását elhanyagolják, az iskolalátogatást kevésbe veszik, az ismétlődő iskolák beállításával keveset gondolnak, s nem fognak kezét a községi képvisellel arra nézve, hogy az iskolamulasztók az iskola látogatására szoríttassanak. Ha a községek látják, hogy az általam kiadott szabályzat értelmében az iskolák közvetlen gondozása és ápolásával megbízott községek az ügygyel nem sokat törődnek vagy csak mellékesen foglalkoznak, csoda-e, ha az iskola iránti érdeklődés a községi előjáróság kebelében szintén megszökken; vagy ha az érdeklődés meg is marad,

lehet-e csodálkozni, ha a községi képviselőben azon törekvés kerül tulsulyra, hogy miután a hitközségi iskolaszék fontos feladata teljesítésében nem fejt ki elég buzgóságot, az iskolaszék a lelkész, mint elnöknek mellőzésevel szerveztessék községi alapon! Ezen sajnós körülmény bekövetkezését meg kell előzni, s ha valahol mégis felmerül, azért első sorban az illető lelkészt mint iskolaszéki elnököt kell felelőssé tenni: és nem ok nélkül, mert legtöbb az elnöktől függ arra nézve, hogy a hitközségi iskolaszék a ráruházott feladatnak lehető legteljesebb mértékben megfeleljen. Midőn az eddig észlelt hiányokra a t. lelkész urak figyelmét felhívom, egyszermind vesítom, mászerint odaadó buzgósággal és lelkiismeretes pontossággal gondoskodjanak arról:

1) hogy a hitközségi iskolaszékek az iskola ügyei felett minél gyakrabban érintkezzenek a szabályzatban előírt gyűléseket tartásuk meg, a kiküldött iskolalátogatók feladatukat szorgalmasan teljesítsék, az iskola szükségleteinek fedezéséről idejében gondoskodjanak, s ahol szükséges, erre a községi képviselő-testület támogatását is kéri: az iskolaszéki gyűlésekről vezessenek mindig rendes jegyzőkönyvet, a mit ha szükséges, ezen püspöki hatóságnak azonnal bemutatni lehessen;

2) hogy a kevésbé érvényesült ismétlődő iskolák életbe léptetése végett a községi előjáróság segélyével minden lehetőet tegyenek meg, s az ismétlődő iskolák tartására a helyi körülményeknél fogva a legalkalmasabbnak mutatózó időt szabják ki.

Károly-Fehérvárt, 1879. január 10.

II. A katonai nyilvánlartás ügyében.

420 sz. 1879. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. főméltósági ministeriumtól folyó évi január hó 22-ről 1280 sz. a. keltezeve a következő tartalmu magas köriratot vettem:

„Nagyméltósági püspök ur! A katonai nyilvánlartás körül azon hiány tapasztaltatván, hogy az elhalt tartalékos és szabadságos katonák meg honvédek a halotti bizonyítványok rendetlen beküldése folytán elhalalozásuk után is nagy számban s több ideig vezet-

tetnek nyilvántartásban, a m. kir. honvédelmi ministerium egyetértve a cs. kir. közös hadügyérrel, ugy a cs. kir. honvédelmi miniszterrel, szükségesnek tartja, hogy a halottkének a halotti szemlérelől kiállítandó bizonyítványban az elhunyt egyének fennálló védkötelezettségi viszonyait is kitüntessék, az anyakönyvvezetők pedig az ily halotti bizonyítványokat hivatalból közvetlenül azon helység előljáróságához küldjék át, a hol az illető katona vagy honvéd elhunyt. Azon teendők, melyek a kérdéses nyilvántartás körül kizárólag az anyakönyvvezető lelkész feladatát képezik, a m. kir. honvédelmi ministerium nyilatkozata szerint a következők volna: 1. A halottkém által kiállított lelet alapján az elhunyt egyén védkötelezettségi minőségének az anyakönyv megfelelő rovatába való bejegyzése. 2. Az illető egyénről szóló halotti bizonyítványnak hivatalból s díjmentesen a halál napjától számítandó 8 napon belül leendő kiállítása. 3. Ezen halotti bizonyítványnak a kitett határidő alatt azon községi előljáróhoz, hol az illető elhunyt, szintén hivatalból való átküldése. 4. Oly esetekben, midőn a felmutatott halottkém bizonylatban nincsen az elhunyt védkötelezettségi minősége feljegyezve, azonban az anyakönyvvezető lelkész az elhunyt életkoránál fogva előtte kétségtelen adatoknál vagy más körülménynél fogva valószínűnek tartja az illetőnek védkötelezettségét, a halottkémnek az ebbéli utólagos nyomozásra a községi előljáró által való utasítása. Ez alkalommal felemlitendőnek tartom, hogy az anyakönyvvezető nem tartozik az elhunyt védkötelezettnél találtató igazolványi könyvet, felavatási vagy szabadságolási okmányt átvenni, miután ily okmányok közvetlenül az illető községi előljárónak kézbesítendőek. Ezek előrebocsátása után van szerencsém nagyméltóságodat teljes tisztelettel megkeresni, hogy az anyakönyvvezető lelkészeket ily értelemben mielőbb utasítani sziveskedjék. Fogadja nagyméltóságod kiváló tisztelem őszinte nyilváníását. Budapest, 1879 január 22. Trefort, m. p.⁴

Mit is szoros ahhoz tartás végett az egyházmegyei t. lelkészkező papsággal ezennel közlök.

Károly-Fehérvártt, 1879 február 10.

III. A bélyeg-illetékről.

692 sz./1879. A m. kir. főméltóságú pénzügyministeriumnak 1877. évi 65760 szám alatt, és 1878. évi 58773 sz. alatt kétrendbeli körirata érkezett hozzám, melyek mint bélyeg-illetékekkel foglalkozó szabályrendeletek az anyakönyvvezető lelkész urakat különösen érdeklik, s azért az egyházmegyei lelkészkező papsággal ezennel közölnem is:

„65760/1877. szám. A véderőről szóló 1868. XL. t. cz. s az annak végrehajtása iránt kiadott utasítások értelmében kiállított iratok bélyege tárgyában 1868. évi 57010, 1870. évi 25397 és 1872. évi 71729 számok alatt kiadott iteni körrendeletek határozmányainak egybefoglalásával tudomás és megfelelő alkalmazkodás végett kijelentetik, hogy 1) a rendes állítás vagy a tényleges szolgálati kötelezettség alóli ideiglenes fölmentés, valamint a hadseregből elbocsátás iránt beadott kérelmek, ha a törvényben gyökerező igény alapján támasztatnak; 2) az egyéves önkéntessé leendő felvételt,

nemkülönb az egyéves önkéntesi szolgálatra megkívánt magasabb fokú képzettség igazolásához szükséges vizsgát szorgalmazó folyamodások; 3) a hadi tengerészethez hajós-inas minőségben leendő felvételt kérő beadványok; 4) a három első pontban érintett beadványokra hozott határozatok elleni felfolyamodások; 5) a hadsereg, hadi tengerészet vagy honvédség kötelekébe tartozók nyilvántartása végett szerkesztett beadványok és okmányok, különösen pedig a hadkötelesek hazajövetelére, tartózkodására és utazására vonatkozó beadványok, s az ellenőrzési szemléknél felmutatandó esketési bizonyítványok; végre 6) a tényleges szolgálatban levő vagy rövid időre szabadságot katonák, tengerészek és honvédek nősülési kérvényei s a mind a hat pontban felsorolt kérvényekhez, jelentésekhez vagy másnemű beadványokhoz csatolt iratok, anyakönyvi kivonatok, illetőleg családi értesítések és egyéb mellékletek, a mennyiben kizárólag mondott célra használhatnak, a fennálló illetéki szabályok értelmében bélyegmentesek. Azon családi értesítők, melyek hadköteles, de még be nem sorozott egyének nősülési kérvényeihez, a már tadszolgálatban álló egyének állandó szabadságoltatási kérvényeihez, a nem törvényben gyökerező ok alapján támasztott elbocsátási kérvényekhez csatoltnak, vagy végre a hadkötelesek hagyatéki tárgyalásainál a katonai hatóság által kívántatnak be, miután egy egyén családi viszonyairól kiállított bizonyítványt képeznek, tekintet nélkül a bennök igazolt születési, esketési vagy halálzási esetek számára, ivenként csak 50 kr bélyeg alá esnek. A nem törvényben gyökerező ok alapján kért elbocsátási kérvények, valamint oly folyamodások, melyekben oly határozatok megváltoztatása vagy megsemmisítése kéretik, melyek ellen a törvény és utasítások szerint további felfolyamodásnak helye nincsen s általában az előbbieken fel nem sorolt beadványok, valamint a családi értesítők bélyegének a fentebb jelzett esetekbeni kivételével az összes mellékletek az illetéki szabályokban meghatározott rendes bélyeg alá esnek. Azon okiratokon, melyek a mondott célokra illetékmentesen állítatnak ki, valamint azon családi értesítőkön, melyek a szabályszerűnél kisebb, ivenként 50 krral számítandó illeték alá esnek, az ok és cél, melyből kiállítatnak, az illetéki szabályok 23. §-a értelmében a kiállítók által mindig feljegyzendő.⁴

„58773/1878. szám. Miután az illetékszabály 79. tétel b) pontjának azon rendelkezése, hogy a hatóságok és hivatalok által hivatalos célokra szükségelt okiratok, addig a mig kizárólag ily célra használhatnak, bélyegmentesek, a gyakorlatban — különösen a hivatalból kívánt anyakönyvi és telekkönyvi kivonatokot illetőleg — eltérően alkalmaztatik; továbbá miután a községek által egyesek családi viszonyairól az anyakönyvi kivonatok helyett kiállított bizonyítványok bélyegezésében különféle eljárás követtetik, a m. kir. belügyi és igazságügyi ministeriumokkal egyetértőleg kijelentetik s rendeltetik:

1) hogy a kir. törvényszékek és bíróságok által hivatalból bekívánt anyakönyvi kivonatok, 2) a gyámhatóságok által szintén hivatalból bekívánt anyakönyvi kivonatok, valamint a telekkönyvi kivonatok, végre 3) a községi jegyzők által a leltárak kiegészítéseül az 1877. évi XX. t. cz. 237. §-a értelmében szó- vagy írásbelileg kikért telekkönyvi kivonatok, valamint az idézett törvényczikk 230. §-a értel-

mében a kiskorúak születéséről kért anyakönyvi kivonatok, addig míg a mondott vagy más valamely hivatalos czélra használatnak, bélyegmentesek. Határozottan kijelentetik, hogy a községi jegyzők egyedül a mondott czélra kérhetik a kivonatok bélyegmentes kiszolgáltatását, s hogy az anyakönyvi kivonatokat illetőleg kérelmök csakis a kiskorúak születési bizonyítványaira nézve teljesítendő, ellenben más anyakönyvi kivonatokra nézve megtagadandó.

A telekkönyvi hivatalok és az anyakönyvvezetők a bélyegmentesen kiadott kivonatokra a czélt és az esetet, melyre azokat bélyegmentesen kiszolgáltatják, mindig pontosan rávezetni tartoznak. A gyámhatóságoknak különösen kötelességévé tétetik, hogy az anyakönyvi kivonatok (családi értesítők), valamint a telekkönyvi kivonatok bélyegmentes kiadását csakis hivatalos czélokra kívánják, továbbá, hogy az ily bélyegmentes kivonatokat mindig saját irattárjukban őrizzék meg és a feleknek semmi czim alatt se adják ki. A községek által az anyakönyvi kivonatok helyett egyesek családi viszonyairól kiadott bizonyítványok bélyegét illetőleg megjegyeztetik, hogy e bizonyítványok rendszerint csak 50 kr állandó bélyeggel látandók el; ha azonban a bennök igazolt születésnek, esketésnek vagy halálzásnak idejét — mint az anyakönyvek leglényegesebb adatát — is magukban foglalják, s e mellett az anyakönyvvezető lelkész által is aláíratnak, miután teljes hitelű anyakönyvi kivonatokot pótolnak, kivéven azon eseteket, a melyekben maga az anyakönyvi kivonat is bélyegmentesen lenne kiállítandó, az 50 kr bélyeggel annyiszor látandók el, a hány születési, esketési vagy haláleset bennök igazoltatik. A közigazgatási bizottságoknak feladatá leend a gyámhatóságokat és községeket e rendelet tartalmáról megfelelően értesíteni; a kir. törvényszékek és járásbíróságok az igazságügyministerium útján, az anyakönyveket vezető lelkészek pedig illetékes egyházi hatóságok útján külön nyerne köriülményes utasítást.*

A két szabályrendelet a vallás- és közoktatási m. kir. főméltóságu ministeriumnak folyó év január hó 29-én kelt 1878. évi 30625 szám alatti körirata kapesán a t. lelkész-kedő papsággal szükséges tájékozás és mihez tartás végett oly megjegyzéssel közöltetik, hogy e két szabályrendelet magába foglalja mindazon kivételes eseteket, melyekben az anyakönyvi kivonatok és családi értesítők rendes bélyegétől eltérésnek van helye.

Nincs azonban intézkedés e rendeletekben a szegénység esetét illetőleg. A pénzügyminister ur nyilatkozata szerint szegénység czímen a lelkészek csak azon esetben vannak jogosítva bélyeg nélkül az anyakönyvi kivonatot kiadni, ha valaki szegénységét igazolja s az anyakönyvi kivonatot peres eljárásban szükséges. A pénzügyminister ur hozzáteszi, hogy az illetékkötelezettség szempontjából szegénynek csak az tekinthető, kinek összes keresete s bármily forrásból eredő napi jövedelme nem több, mint a mennyit a lakhelyén szokásos közönséges napszám tesz, s ki ezen szegénységét a községi előjárásnak ily értelemben kiállított bizonyítványával képes igazolni.

Önkényt értetődik, hogy a lelkész az illetékmentesség okát és az esetet az ily alapon kiadott anyakönyvi kivonatokra is feljegyezni köteleztetik.

Károly-Fehérvárt, 1879 márczius 1.

Még egy szó az algymnasiumi vallás-tanításhoz.*)

Midőn ftdő szerkesztő ur szíves volt az algymn. vallástanításról irt czikket a „Közművelődés“-ből becses lapjába átvenni: akkor kifejezést kívánt adni azon méltó ohajának, hogy a cikkben feltüntetett rendezetlen ügy „üdvös reformra vezető eszmeveserére alkalmas szolgáljon“, miszerint a vallástanítás, annak beosztása az algymnasiumban a tárgy fontossága- és méltóságához képest rendeztethessék, és így a tárgy sikeresebb előadása megkönnyíttessék; továbbá az e tekintetben méltán érhető vád kath. iskoláinkról elháríttassék.

Azonban hogy az algymn. vallástanítás ügye oly megoldást nyerjen, mely paedagogiailag lehetőleg a legjobbat megközelítse, csak úgy érhető el, ha mentől többen hozzászólnak, ha a kathoikus középtanodák tanárai, főkép a hittanárok és exhortátorok, becses nézeteiknek e vagy más lap terén kifejezést adnak. Ha a tárgy így kellőképen megbeszéltetett, akkor az illetékes főhatóság, a nmlgu püspöki kar, — ők levén e tekintetben illetékesek — együttesen közös megállapodásra juthatnak és előírhatják a tananyagot, melyet az algymnasiumi vallástanításnál szem előtt kell tartani. Közös, egyöntetű megállapodásra csak így juthatni.

A nyilvános hozzászólást nem azért tartom szükségesnek, mintha a nmlgu püspöki kar különben is bölcsen el nem tudná intézni, hanem azért, mert először egyöntetűségről van szó, másodszor azon tényezőket, kik épen e tárggyal foglalkozva kisebb-nagyobb mértékben tapasztalatokat szereztek, az ügy czélszerű elintézése előtt meghallgatni üdvösnek látom. Egy nagyszerű épület létrehozásában nemcsak a főmérnök és építész, hanem az alap kiásói és a téglahordók is szerepelnek. Továbbá a nézetek kicserélése nagyon megkönnyítendi az újabb hozzászólást. Egyik egyet, másik mást lát jónak. Egy harmadik mindkettőből levonja a jót és elveti a lényegtelent, vagy épen helytelent. S így a kívánt középut eltalálítatik.

Egy ország kath. középtanodáinak vallástanítását rendezni igen fontos dolog és bölcs meggondolást kíván. Annál inkább, mert a megejtett megállapodás tizedekre dönt a tárgy felett, egy oly tárgy felett, mely egyedül képes az emberiség botlásait helyrehozni, a fenhéjázó ész tulkapásait fékezni, az álbölcsélet hóbortos elméleteiben tévelygőket igaz utra terelni s az emberi szenvedély bösz és mindent eltemetessel fenyegető hullámait lecsilapítani és határai közé szorítani. Ez az emberi társadalomnak egyedüli orvosa. Egy ily tárgy rendezéséről, tananyagának az algymnasiumban czélszerű beosztásáról van szó. Tehát mentől tömegesebben hozzá kell szólni, hogy elvégre győzhessen a jobb. Én itt meg is kezdem.

Említett cikkben egy beosztást ajánlottam, nem azért, mintha másoknak ebbeli érdemlegesebb nézetét praecoccupálni kívántam volna, hanem azért, mert ismerve és összehasonlítva a különféle beosztást, nekem

*) A „Religio“-ből átvettük mint a lapunk idei 2-ik számában e tárggyra vonatkozólag Sz. I. utról közölt czikk kiegészítőrészt. S. C. K.

az legezészerűbbnek tetszett. Megkísértem röviden indokolni.

Az I. osztályra az „Egri nagykáté” szerint a hitről szóló tant és a szentírás vázlatos ismertetését tartottam czélszerűnek. Legelőször is okadatok, miért választottam egy osztálytól az egész káté anyagát és három osztályban véltem beosztandónak. Azért, mert a tárgy egy osztályra felette nagy, bármelyiket értsük az I-től a IV-ig. Ezért a legtöbb gymnasiumban a közép-kátét tanították, sőt egy pár intézetben a kiskátét használták tankönyvül. Továbbá, mert a fokozat a tananyag mennyiségére vonatkozólag szem előtt van tartva: mert a kétféle dolgot, t. i. a káté mellett egyebet is felvenni, párhuzamosnak és a kijelölt cyclusokkal rokonoknak lárom. Ugyanis, midőn épen a hitről és kinyilatkoztatásról szöveg, vajjon mivel tehetném vonzóbbá a tárgyat, mint ha a hit és kinyilatkoztatás írott könyvét, a szentírást ismertetem meg velök, nem ugyan nagyon részletesen (erre idő sincs), hanem vázlatosan; úgy, hogy ismerje meg a tanuló annak beosztását, egymásutánját s szűkre szabott tartalmát, továbbá idezésének módját, hogy midőn hallja egyik vagy másik verset idézetni, tudja azonnal, hogy honnan van az véve s maga is képes legyen utána járni. Az így megszerzett szentírási vázat később, ha kedve van hozzá, kitöltheti, mert már az ignoti nulla cupido eiv nem áll utjában.

Igaz, hogy a szentírás ilyenmü ismertetésére tankönyvünk nincs, de 1²—2 íves könyvecskét hamar összeállít akárki bibliozistáink közül, ha felkérik, és a Sz. István-Társulat kiadja. Így e bajon segítve lesz és a kifogás elesik.

A szentírás ismertetését nem utoljára év végén kell előadni, hanem azt a hitről szóló tan megfelelő helyére kell beilleszteni.

II. osztályra kitűzendőnek láttam a nagykáté folytatását a parancsokról és a bibliából az ó-szövetséget.

Mily szép rokonság van e kettő között és mennyire párhuzamos! Tanulja a gyermek az Isten tíz parancsolatját és az ó-szövetségben is úgy lép fel előtte az Ur, mint legfőbb törvényhozó és választott népének királya és bölcs gondviselője, kinek törvényeit, ha Izrael népe megtartja, boldog, különben számtalan csapás és sanyaruság éri. Ime az elmélet és gyakorlat, karöltve mily szépen követik egymást e beosztásban! A kátének az első félévben kell előadatni s csak azután a bibliának. Ez utóbbit is azonban, mint már jeleztem volt, előzze meg Palaestina földrajza. E földrajzi ismeret nélkül az egész bibliai történet mintegy földön kívüli eseménynek tűnnek fel. A földrajznak mint önálló tantárgynak tanulásában is már annyira előhaladtak ez osztálybeliek, hogy Palaestina részletes földrajzának tanítása nehézségekbe nem ütközik.

III. osztályban a kátéből a malaszt eszközeiről és azután az új-szövetségről, hol Jézus mint malasztsszerző lép fel, kell beszélni.

Nem hiszem, hogy volna valaki, a ki e kettő közötti benső viszonyt azonnal át ne látná. Mennyire jóté-

konyan fog a tanuló hitszilárdságára az hatni, hogy az egyház tana mily szépen megegyezik az új-szövetség adataival. Én ugy vélekedem: egymástól elkülönítve mindkettő bizonyos tekintetben rideg lenne, míg így egymás mellett tanulva, egymásba lelket, erőt és kellemet öntenek. Egyik a másiknak bizonyítékául szolgál. Ha itt a fokozatos és logikai menetre tekintünk, tán helyesebb volna Jézus élettörténetét előre bocsátani, s csak azután a kegyelemszerekről szólni. Ezt követné végre az apostolok története, melyre nézve, s általán az egész bibliai történetre Huszár bibliája, mint segéd-könyv, igen jó szolgálatot tesz.

IV. osztályra maradt az egyháztörténelem és egyházi szertartások.

Az egyháztörténelem jogosultságát, sőt szükségességét már érintettem; de a nélkül is kézzelfogható dolog, hogy annak az algyimnasiumi tankönyvben elő kell fordulnia; és mégis mindennek daczára az egész ország kath. középtanodái közül csak egy-kettőben fordítottat erre gond. Hogy az egyháztörténelmet épen a IV. osztályra látom beosztandónak, azt a tárgy természete hozza magával. Ez a hittani tudományok tetőzetes szokott lenni. Így van ez a főgymn. hittannál is. De továbbá előzetes földrajzi és történelmi jártasságra van szükség, hogy az egyháztörténelmet sikerrel lehessen tanulni. Ez pedig az algyimnasiumra nézve leginkább a IV. osztályban van meg. Különben is e tárgyat az előbbieik közé beékelni azok káros megszakítása nélkül nem lehet. Alkalmos tankönyv ugyan nincs, de erre nézve szerény véleményemet már nyilvánítottam.

A szertartásra nézve tán inkább lehetne kifogást tenni, miért hagyatott az legutoljára. De e tantárgyat sem lehet a II. és III. osztály tananyaga közé becsusztatni; nem engedné azt a tárgy jelentősége és különben is tulterhelhetnének. Ha valaki azt oly kis körben kívánna előadatni, minő a Nogáll-féle szertartás, és tovább a szentírás ismertetését az általam tervezett mérvben az I. osztály tananyagához felvenni szükségtelennek látná, az mondhatná, hogy a hit mellett a szertartás is az I. osztályban előadható. Azonban ez ellen azon körülmény, hogy a szertartás alapja, a szentségek és szentelmények később adatnak elő, s így az öntudatos és könnyű tanulásnak akadályára lenne a korábbi előadás. Végre mivel a IV. osztályos tanuló értelme már fejlettebb, a mystikus értelmet könnyebben tudja átlátni, és így nem maradnak némely dolgokra nézve scrupulusai fenn; de egyszersmind tágabb körben is tanulhatják ez osztályban. Tankönyv többféle van, de terjemre nézve elűtnek egymástól.

A tankönyvekre vonatkozólag általában az a nézetem, miszerint azokat előírni káros lenne. Ez akadályozná a tankönyvek fejlődését és tökéleysülését, mert egy oly nagy testbe, minő a kath. gymnasiumoké együtt, ha valamely tankönyvrendelet utján behozott, igen nagy nehézséggel járna azt még sokkal jobb tankönyvvel is kiküszöbölni. Azonban azt meg lehet s meg is kell határozni, hogy a tankönyvek mily terjedelműek legyenek, tudniillik legyen a tanuló fejlődöttségi fokához mért és ne is terhelje túl a heti 2 óra mellett. Tehát

annyt meg lehetne jelölni, hogy a tankönyv 4—6 éves legyen, nehogy továbbra is fennmaradjon azon anomalia, hogy egy ugyanazon tárgyat egy helytt dióhéjban, máshelyt kokusdióhéjban adják elő. Önként értendő, hogy főpásztori jóváhagyás nélkül hittani tankönyv nem használható. Ennyi az egyöntetűség végezt kívánatos és elégséges is.

Ime tehát nem különlegességi ösztön, hanem nevelési okok készítettek engemet, hogy a 3-ik és 8-ik beosztás alapján a tananyag fenjelzést beosztását tartsam czélszerűnek és ajálattba is hozzam. Sz. 7.

Egy tekintet a mai csillagászat eredményeire.

Dr. H. J. Klein
német eredetije után közli

Kisúdy János.

3. A bolygók.

A Föld, mint azt a tudomány megezáfolthatlanul bebizonyította, szintén egy csillag a többi csillagok között. Ez utóbbiak tökéletesebb ismerete azonban a láttani eszközök tökéletesedésétől függ, mert maga a hozzánk legközelebb álló égi test, a Hold is sokkal távolabb van tőlünk, hogysesm szabad szemmel annak alakjáról és felületéről valami bizonyost észrevehetnénk. 1608-ban, valószínűleg esetlegesen, találták fel a távcsövet, és noha az akkori eszközök fölötté tökéletlenek valának, mégis a csillagos égre alkalmazva, számos oly tüneményt tártak a vizsgálódó szemek elé, melyekről az embereknek eddig sejtelmük sem volt. Azon huszonhét év alatt, mely lefolyt azóta, hogy Lippershey János a németalföldi ország-rendeknek az első távcsövet bemutatta, ezen eszköz tökéletesedése óriási lépéseket tett előre. Már 1663-ban Gregory azon ajállatot tette, hogy az üveg helyett, mely a tárgyakat színes szegélyzettel mutatta, csiszolt fémből való homorú tükör használat-sék. Innen keletkeztek tükörtávcsövek (Spiegelteleskope), melyek az üveglencsével vagy sugártörővel ellátott távcsöveket messze fölülmulták: azonban Dollond John hosszas fáradság után 1758-ban rájött egy oly sugártörő (Refractor) készítésére, mely a tárgyakat színes szegély nélkül mutatta. Ezáltal az efféle távcsövek tulajra emelkedtek, mindaddig, míg Herschel W. az ő tükörtávcsöveinek készítését megkezdte, melyek optikai erőben minden ezekkel egyidejű láteszközt messze túlszárnyaltak. 1789-ben végezte be ama híres negyven láb hosszú óriási távcsövet, melynek tükre 49 $\frac{1}{2}$ hüvelyk átmérettel bírt és 20 egész mázsát nyomott. Ezen bámulatra méltó eszköz Angolország ködös ege alatt természetesen a kívánt szolgálatot nem tehette meg, annál is inkább, mert tükre egy hűvös éjszakán ugy összehuzódott, hogy helyreállítására fordított minden fáradság oknélküli volt. Szerencsére azonban éppen akkor született meg Straubingenben azon férfiú, kinek fontartva lón, hogy a nagy távcsövek készítését egészen más irányba terelje.

Frauenhofer József, egy szegény üvegesnek a fia, még mint ifju Münchenbe Weichselberg üvegekészítéshez ment tanulni. Itt azonban nem sokáig maradhatott,

mert mielőtt tanéveit bevégezhetné volna, mesterének szegényes hajléka összeomlott s őt annak romjai közé temette. Félíg halott volt a szegény fiú, midőn a romok közül kihúzták, kinek az épen jelenvolt Lajos bajor király egy néhány darab tallért ajándékozott. Ritkán tett valaha pénzsegély nagyobb szolgálatot, mint éppen a király által ajándékozott eme néhány tallér. Mert ezt a jó indulatu fiú tanulmányok szerzésére s tanidejének bevégzésére fordította. 1806-ban mint opticus a reichenbachi intézetbe ment, magával vivén az opticailag hibamentes üveg készítési módját, hol aztán magavévá tette az egész világ által méltán bámult nagyságu távcső készítését. Az általa készített sugártörők még mai napig is a legjobbak: első helyen áll közöttük 13 lábnyi távcső Dorpatban, melynek tárgymutató üvege 9 hüvelyket tesz s a Herschel-féle teleskopot csaknem felülmulni látszik. Egy még nagyobb láttani eszköz létrehozásának fáradalmait Fraunhofer gyenge teste elbetegesedett s alig 40 éves korában 1826 junius 7-én meghalt.

Az általa megkezdett munkát követői merészen folytatták tovább, csaknem 14 hüvelyk átmérettü tárgymutatóval ellátott távcsöveket készítettek, de az üveg készítésének módját mint mély titkot magukban őrizték. E miatt több oldalról a csiszolt fémből való távcsövek készítéséhez tértek vissza, és az angoloknál különösen Lassel Lord és Rosse e nemben oly tökéletes láttani eszközöket készítettek, melyek mellett a Herschel-féle teleskopok messze hátramaradnak. A Lassel által létrehozott legnagyobb távcsőnek, mely a déli tiszta égbolt alatt Malta szigetén van felállítva, a tükre 4 láb átmérettü, gyútávola pedig 37 láb. Még ennél is nagyobb a Rosse-féle teleskop Parsonstownban, Dublin mellett, melynek tükre 6 angol láb átmérettel mérközik és 81 mázsát nyom, az egész csőnek hossza 71, átméretté 7 $\frac{1}{2}$ láb: az egész távcső minden mechanicali hozzátartozókkal együtt 325 mázsára rug és két, 50 láb magas és egymástól 23 lábnyi távolban álló, köfal között, melyek éjszokról délirányban építvék, működik. A teleskop fölé négy karzat van alkalmazva, mely a figyelőnek tartózkodási helyül szolgál. E szörnyü készülék oly módon van összeállítva, hogy bizonyos művészi gépezet segélyével két személy igen könnyen mozgathatja. Csillagászati szempontból ezen óriási készüléknek rendkívül sokat lehet köszönni, mert tőlünk a legnagyobb távolban, a világür legszédeitőbb mélységéből oly ködszerű alakokat hozott világosságra, melyek eddigelé minden láttani eszköz előtt mélyen elrejtve voltak. A csillagcsoportok és ködfoltok, a melyekről Herschel értekezett, Rosse távcsövében háromszor közelebb jöttek, a mint azok Herschelnek látszottak.

A Rosse-féle teleskop ugyan a leghatalmasabb segédeszközök egyike, melyek valaha emberi szemnek segélyére voltak, ámde a tudomány és ipar nem nyugszik s nincs többé messze az idő, midőn Rosse ezen távcsöve is tul leszen szárnyalva. Vannak üveglencsével ellátott távcsövek, sugártörők (Refractor), melyek a csiszolt fémből való távcsöveket rangra ismét túlhalad-

ják. A legnehezebb, évekig tartó sikertelen erőmefeszítés után mégis sikerült az angol iparnak a tárgyüveg készítésére különösen megkivántató csőüveget a legnagyobb mértékben hibamentesen állítani elő. Különösen az angol és amerikai optikusok huztak legtöbb hasznot eme haladásból. Első helyen áll közöttük az észak-amerikai Klark Alvan, ki fiatalságában festő volt és csak később fogott a távcsőkészítéshez, most pedig mint 73 éves öreg egész Amerikában a legjobb távcsőkészítő. 1862-ben végzett be egy sugártörőt, melynek tárgyüvege 18 $\frac{1}{2}$ hüvelyk átméretű, gyüponttávola pedig 21 láb, és mindjárt az első tekintetre e nagy láttani szerszámot kereszttül készítőjének a világos Syrius közelében egy csillagocska mutatkozott, melyet eddig még semmiféle távcső sem hozhatott világosságra. E remek instrumentumot J. Y. Scammon Chicago leggazdagabb polgárainak egyike vette meg, hogy általa szülővárosát azon kiváló hírnévben részesítse, hogy a világ legnagyobb és legjobb Refractorának lehet birtokában. Klark az öreg opticus azonban még ezzel sem elégedett meg, még merészebb kísérletekbe bocsátkozott. Már 1873-ban szolgált egy láttani eszközzel, mely a chicagóit messze tulszárnyalja; ez egy sugártörő 26 hüvelyk átméretű tárgymutatóval és 32 láb gyütávollal, mely jelenleg a washingtoni csillagdában tartatik s optikai erőben a Rosse-féle óriási teleskoppal versenyeznek. Az eddig ismeretessé vált vizsgálódások azt tanúsítják, hogy Rosse e teleskopján kívül a washingtonival semmi más láteszköz nem mérközhetik. És ime még ezzel sem nyugszik meg az északamerikaiak vállalkozó szelleme; már is egy még nagyobb bámulatot keltő tervezetről van tudomásunk; szó van ugyanis egy 4—5 lábnyi tárgynyilással bíró sugártörő készítéséről, tehát egy oly láttani eszköz létrehozásáról, melynek nagy lencséje a Rosse-féle teleskopban levő tükröt csaknem megközelíti, s melynek költségére egy egész millió dollár van előirányozva. Ha sikerülend egy ily instrumentum létrehozása és valamely alkalmas észlelésben, körülbelül egy kedvező sziklahegyen felállítatik, szolgálata Rosse teleskopját minden bizonynyal fölül fogja múlni.

A legfőbb tér, a melyben korunk óriási eszközei erejüket kifejthetik s ki is kell hogy fejtsek, az álló csillagok és a ködfoltok alig képzelhető messze tájai, mert közelünkben naprendszerünk és a bolygók megvizsgálásánál még eddig a közép-terjedelmű távcsövek is, különösen a szinképelemzés igénybevételével, a legfontosabb szolgálatot teljesítették. E térről természetesen a legnagyobb láttani eszközök alkalmazása sincs kizárva, de itt mégis felsőbbbségük és fontosságuk nem oly nagy, mint a ködfoltok és más hasontermészetű alakok távoli mezején.

Ezuttal azonban vizsgálgassuk a bolygókat, tekintettel lévén egyszersmind a legújabb észleletekre. Mindjárt a Naphoz legközelebb egy körülbelül 640 mérföld átméretű világtesttel a Mercurral találkozunk. Ezen is, mint földünkön, a mieinkhez hasonló, sőt még nagyobb hegyek észlelhetők; légkörére vonatkozó adatok hiányosak. Földünknel azonban kisebb. A Naphoz minden bolygók között legközelebb, mintegy 8 millió mfdre

állván, csak nappal vagy szürkületben lehet megtekinteni. Jelenleg szinképelemzéssel csak naplemente után, midőn a láthatárhoz nagyon közel van, lehet megvizsgálni, mi a tökéletes és biztos észlelés roppant akadályára van. Zöllner figyelései szerint a Mercur csaknem oly állapotban van, mint Holdunk, nagy valószínűséggel tehát, miként ez, ugy az sem bir légkörrel. Egészen ellenkező áll a Mercur után következő Venus, vagyis a mi hajnal- és vacsora-csillagunkról. Az újabb megfigyelések a régiek sejtelseivel összhangzatban azt bizonyítják, hogy ezen bolygót meglehetősen sűrű légkör (atmosphæra) burkolja, melyben igen tömött és vastag felhőréteg lebeg. E felhők ugyan legtöbbszörre megakadályozzák, hogy az ember e kedves és már Homér által legszebbnek nevezett bolygó tulajdonképeni felületét megtekinthesse; de mégis észrevévéen felületén egy néhány pontot, abból azt következtetik, hogy Venus minden 23 óra 21 első és 22 másodpercz alatt tengelye körül megfordul s így a nappal és éjjel alig egy félórával rövidebb, mint nálunk. Nagyságra nézve csaknem teljesen akkora mint földünk. Nap körüli útját, attól 15 millió mfdnyi távolban, 225 nap alatt végzi. Hegyeket is észleltek rajta, de hogy van e Holdja is, mint földünknek, még ez ideig nincs eldöntve.

A Venus után rendben a mi bolygónk, a Föld következnek. Erről már főnebb tüzetesebben szólottunk; a rendnek okáért azonban nem lesz fölösleges megemlítenünk, a mi főnebb figyelmünket kikerülte, hogy valódi átmérője 1720 mfd, a Naptól való távolsága 21 millió. Ezen utat a fény, mely a Naptól hozzánk jön s a mely minden másodperczben 42 ezer mfdet szalad át, 8 első és 18 másodpercz alatt megteszi, de egy vasúti gőzmozdonynak, a mint Zádori J. egy igen jeles röpiratában megjegyzi, hogy ezen utat megtehesse, óránként 8 mfdet haladva 350 évre volna szüksége.

(Polyt. köv.)

TÁRCZA.

Oh! mi boldog....

Oh! mi boldog álmaim valának,
Rólad kedves ifju kikelet....
Mig a téli zord vihar dühöngve,
Mint ohajtám látni képedet!...

S eljővél, hozál ezer virágot,
Meghozád a rétek illatát;
Döngicsélve jár a fürge méhe;
A pacsirta zengi szép dalát.

Szegény kopott muzsikus barátom
Mennyiszter jutál eszembe már!...
Legfőképpen teéretted várom,
Hogy a tavasz jöjjön meg a nyár!

Mért nem is jössz teelőre hozzám,
Ha már itt kell töltnöd a telet?
Lakásomat szívesen megosztánám
S együtt zengnének vidor éneket!...

De itt van már a mi szép világunk!
Dalra hí az ifju kikelet!
Oh! ha én is szárnyakon röpülve
Föl magasba szállhatnék veled!...

Szeretném, ha megértenél engem!
Nem sok az, mit tőled kérek én;
Majd ha elhull életem virága
S ott hervad egy mély sir fenekén:

Oda jöjj te, ott legyen lakásod;
Sírkeresztmem hiven védni fog;
Ott danolj, ha örömed megárad,
Vagy epeszt mély, titkos bánatod!...

És ha egykor téged is megérint
Az enyészet pusztító szele,
Sirom hantja megrepedt szivednek
Legyen örök, csöndes nyughelye!

V. Cs. J.

Irodalom.

— Megjelent és beküldetett „Az élet halála és a halál élete“ című egyházi beszéd, melyet a kalocsai érseki székesegyházban az 1878-ik év utolsó napján mondott dr. Kanyurszky György az érseki papnöveldeben a héber nyelv és szentírás tudományok tanára, tanulmányi felügyelő, hittudor. Főpásztori jóváhagyással. Nyomatott Kalocsán Malatin és Holmeyer érseki könyvnyomdászok intézetében. A 20 lapra terjedő csinos kiállítású művecske igen élénk eszmemenettel fejteti fölvelt tárgyát s velős tartalma miatt méltán vonja magára az egyházi szónokok s lelkipásztorok figyelmét.

— A „Katholikus Hítszónok“ február havi füzete következő szent beszédek tartalmazza: Husvétvasárnapra: Jézus nagysága. Husvéthétfőre: A keresztény reménység örömnépe. Husvétutáni I. vasárnapra: Jézus békéje. Husvétutáni II. vasárnapra: A jó pásztor és a nyáj. Husvétutáni III. vasárnapra: A boldog halhatatlanság élénk megemlékezéséről. Husvétutáni IV. vasárnapra: A földi szenvedés szükséges. Husvétutáni V. vasárnapra: Az alamizna. Áldozócsütörtökre: Az anyaszentegyház megalapítása. Husvétutáni VI. vasárnapra: Az egyház családkozhatlansága. Pünköst vasárnapjára: Miként ünnepeljük meg a pünköstöt? A beszédek mindenike kitünő külföldi — nagybörszét francia és német — szónokok után van fordítva.

— A „Tájékozó“ kath. egyházi folyóirat márcziusi füzete következő tartalommal jelent meg: A modern időszaki sajtó főbb bünei, Kazaly Imrétől. Positivismus Magyarországon, dr. Ompolyi M. Ernőtől. P. Secchi Angelo, Rosty Kálmántól. Az oktatás-szabadság a francia forradalomig, Mairtól. Irodalmi szemle. (XI. Tanulmányok a szentírás és a tudományok közti állítólagos ellentétéről. Irta Vetter Antal, U. S.-tól. XII. A zsidó-vallásu ügyvédek ügyviteli képessége a sz.-székek előtt. XIII. Temetőkönyv. Kiadták Zsasskovszky Ferencz és Endre. XIV. Olvasmányok a magyar nép számára.) Egyházpolitikai áttekintés. (Roma. A pápa újabb szóza-

taí és azok méltatása. Magyarország. Hitélet. A kihágásokról szóló újabb törvényjavaslat. Németország. A Vatican és Berlin közti tárgyalás. Bismarck helyzete. Franciaország. A közoktatás. Belgium. A hitoktatás elleni törvényjavaslat sorsa. Németalföld. A kath. sajtó. Törökország. A keleti egyházak jövője iránti kilátások. Oroszország. A kormány újabb intézkedései a lengyel kath. egyház ellen.) Könyvészet a borítékon.

— „Havi Közlöny“ az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből című jeles egyházi folyóirat márcziusi füzete a következő tartalommal jelent meg: A jubileumi búcsúról. „Intercede pro devoto foemineo sexu.“ Gyakorlati alkalmazások. Liturgia. Decreta SS. Congregationum. A lelkipásztorság köréből. Miniszteri rendeletek. Egyveleg. Személyzeti hírek. Tárca: A breviarium hymnusai. Az öreg plebános levelei. A nagy hitviszályok kora. Szerkeszti ft. Tokody Ödön ur Temesvárt. Ára egészévre 4 frt, félévre 2 frt. Egyes füzet 50 kr.

A napi események köréből.

— **Jótekonyság.** Az erdélyi főpásztor ő nagyméltósága a gyergyó-szent-miklósi őrm. szert. hitközségnek orgonára 600 frtot, a szegedi árvizkárosultaknak 500 frtot, az ákosfalvi hitközségnek orgonára 100 frtot, szegények és tanulók fölsegítésére 342 frtot kegyeskedett adományozni.

— **Jótekonyság.** Az erdélyi püspök ur ő nagyméltósága áldozatkészségének újabb bizonyítékát adta e hó 20-án, midőn megemlékezve szülővárosának maroknyi őrmény ajku hitközségéről, az őrm. szert. templomban fölépitendő és tervezett új orgona költségének fedezésére 600 frtot adományozni kegyeskedett. A gyergyó-szent-miklósi őrm. szert. hitközség ép oly hálás köszönetét fejezi ki e nemes tény iránt, mint minő meleg vonzalom sugalta azt, és ha eddig kedves volt Isten előtt buzgó imája, melyet az ég Urához ő nagyméltósága becses életeért esdett, úgy az új orgona hangjával vegyülő buzgó fohászat is bizonyára Isten áldása fogja követni. Szentpéteri János, őrm. szert. lelkész.

— **Fölvívás.** Hogy a rom. kath. temető szomorú állapotán segíteni lehessen, a tisztelt egyházközségi tagok folyó hó 30-ára délelőtti 10 órára, a szokott helyen, értekezletre sürgősen felhivatnak. Gy. Fehérvárt, 1879 márc. 22. Kardos, plebános.

— Az „erdélyi rom. kath. irodalmi társulat“ szakosztályai f. évi ápril 2-án d. e. 11 órakor a Jerikóban alakulógyűlést tartnak, melyre a tagok tisztelettel meghivatnak.

— A lapunk 11-ik számában közölt „Kinevezések“ rovatát oda módosítjuk, hogy Rápolti Ferencz alcsernátoni lelkész Szarazpatakra nem segédlelkésznek, hanem coadjutornak neveztetett ki.

— **Szeged** veszedelmének jellemzésére megemlítjük, hogy 9700 épületből csak 261 maradt meg, a többi összedőlt. Többen megőrültek a nagy veszedelem miatti ijedelem és rémület következtében. A kétségbeejtő helyzetet valamivel jobb színben tünteti föl ma azon körülmény, hogy a király mindent megígért s a kor-

mány előterjesztést tett a képviselőháznak Szeged városa fölépítése iránt s a Tisza-szabályozás felülvizsgálása s övintézkedések fogantatására iránt.

— A „Közművelődés”-hez a szegedi szerencsétlenek számára küldött adományok kimutatása. A gyulafehérvári rom. kath. gymnasium ifjusága által gyűjtött s múlt számunkban közzétett összeget adományozták: az I-ő osztályban: Bilinszky J. 15 kr., Kompoty K. 30 kr., Balázs F. 1 frt, Komáromy Gy. 30 kr., Deutsch M. 1 frt, Istvánffy G. 12 kr., Ferdinánd K. 20 kr., Schreiber A. 40 kr., Ráduly J. 10 kr., Ráduly F. 10 kr., Veress S. 10 kr., Kohn A. 20 kr., Weisz S. 10 kr., Nagylaky K. 10 kr., Roska S. 5 kr., Herzlinger S. 10 kr., Muntván S. 5 kr., Székál J. 10 kr., Gottlieb J. 10 kr., Dánffy G. 4 kr., Elekes M. 20 kr., Dávid L. 10 kr., Nekreleszku M. 20 kr., Kirmác J. 20 kr., Décsán J. 30 kr., Muntván P. 10 kr., Ruzs J. 10 kr., Kozma T. 15 kr., Tulburean J. 10 kr., Márk J. 15 kr., Bárb F. 40 kr., Meskó Ö. 20 kr., Klein J. 20 kr., Baruch S. 50 kr., Mendl E. 1 frt, Lobstein B. 1 frt, Schieszl A. 40 kr., Wolf M. 15 kr., Bakcsi L. 30 kr., Rezmán L. 20 kr., Kompoty A. 15 kr., Pap K. 10 kr., Pódor Zs. 10 kr., Hies K. 10 kr., Lenkes A. 10 kr., Fábán J. 10 kr., Langraf Gy. 3 kr. — II-ik osztályban: Fuchs S. 1 frt, József J. 1 frt, Köblös M. 1 frt, Apáthy A. 50 kr., Dobay K. 40 kr., Schieszl K. 20 kr., Deutsch M. 50 kr., Schvarz D. 30 kr., Csulay L. 20 kr., Borbáth G. 10 kr., Bárdosy Sz. 20 kr., Rezman Gy. 10 kr., Vajda M. 1 frt, László E. 50 kr., Lőnhárdt F. 40 kr., Jäger A. 20 kr., Käsztner F. 50 kr., Schvarz M. 30 kr., Simon Á. 20 kr., Vajda E. 30 kr., Ludvig M. 10 kr., Márkovits S. 4 kr., Frink L. 20 kr., Mermezán J. 20 kr., Hennel M. 2 drb ezüst huszas, Rác K. 20 kr., Popovits D. 11 kr., Borbáth G. 10 kr., Pap Gy. 50 kr., Muntván J. 10 kr., Szabó J. 20 kr., Jónás G. 5 frt, Kohn A. 1 frt, Mákóvik 30 kr., Moldován Gy. 10 kr., Kurta K. 10 kr., Fára Gy. 10 kr., Zeller J. 20 kr., Cirlea J. 50 kr., Löw R. 30 kr. — III-ik osztályban: Jakab J. 10 kr., Georgevits J. 20 kr., Fütits Gy. 20 kr., Molnár J. 10 kr., Schieszl V. 30 kr., Keppich J. 20 kr., Rambauský P. 30 kr., Posch A. 40 kr., Hoffbauer A. 20 kr., Szöcs Á. 20 kr., Dumitrean J. 10 kr., Dávid M. 20 kr., Veress L. 1 frt, Arnstein S. 1 drb ez. frt, Padásitzky G. 50 kr., Knör K. 30 kr., Deutsch G. 1 frt, Kimpján D. 20 kr., Henzel V. 50 kr., Rheman B. 20 kr., Kukuján P. 10 kr., Muntván M. 10 kr., Kovács K. 20 kr., Schvarz J. 50 kr., Gombos J. 20 kr., Milasy B. 10 kr., Milasy K. 10 kr., Kompoty A. 50 kr., Antal K. 20 kr., Farka G. 10 kr. — IV-ik osztályban: Bárb A. 20 kr., Benna M. 10 kr., Bigner K. 15 kr., Bottár Gy. 20 kr., Conrad R. 10 kr., Gyulafy A. 22 kr., Hallomássék R. 20 kr., Csató F. 30 kr., Höhn K. 50 kr., Hulja A. 20 kr., János M. 20 kr., Hochmann I. 30 kr., Keppich J. 60 kr., Kiss I. 20 kr., Kolonits D. 30 kr., Kompoty J. 20 kr., Kőnczey J. 50 kr., Lázár Gy. 20 kr., Lehrmann Gy. 20 kr., Mán D. 10 kr., Megyán Sz. 20 kr., Muntván M. 10 kr., Náthán B. 1 frt, Nikola E. 20 kr., Pakurár M. 30 kr., Popeszku J. 20 kr., Seh J. 50 kr., Szöcs V. 20 kr., Vilád S. 10 kr., Zsurka M. 10 kr., Straubert Ö. osztályfőnök 1 frt. — V-ik osztályban: Ajtay Sándor 50 kr., Baruch I. 1 frt, Baruch I. 1 frt, Cirlea P. 1 frt, Forster J. 1 frt, Filip E. 1 frt, Hennel J. 1 drb ez. frt, Körösy J. 45 kr., Fránkl Mór 50 kr., gr. Lázár L. 50 kr., Marsek J. 1 frt, Mendl B. 1 frt, Mendl M. 1 frt, Papp L. 20 kr., Papp L. 1 frt, Pataky S. 10 kr., Rittersfeld M. 50 kr., Ruzsán J. 50 kr., Reiner J. 1 frt, Schmotzer L. 50 kr., Wildt J. 10 kr., Többektől 64 kr. — VI-ik osztályban: Lenkes J. 20 kr., Náthán I. 40 kr., Moldován Gy. 20 kr., Reisz Zs. 30 kr.,

Papp Gy. 10 kr., Gruber I. 30 kr., Gergely F. 6 kr., Bárbu S. 20 kr., Rád J. 4 kr., Kágerbauer B. 10 kr., Reiner M. 30 kr., Tischberger S. 10 kr.

Ujabbán adoztak: Veress Antal csik-szent-tamási lelkész ezen jelige alatt: „bis dat qui cito dat“ 10 frt. Kőnczey Sándorné urhölgy 2 frt. Csuesi József asztalos-mester 5 frt. — A püspöki lyceum bölcseleti második osztályának világi növendékei Balogh Ignác osztályfőnök gyűjtése szerint: Ajtai Bálint 50 kr., Balog László 40 kr., Fogarasy Adolf 1 frt., Kádár Gábor 1 drb ezüst frt., Mendl Manó 2 frt., Hartenbaum Simon 70 kr., Olariu Sebestyén 50 kr., Sipos János 50 kr., Amberboj József 50 kr., Ullmann Béla 30 kr., Todorosz Péter 30 kr., Jäger Ferencz 30 kr., Plesia János 30 kr., Összesen 8 frt 30 kr. — A gyulafehérvári rom. kath. főelemi tanoda 4-ik osztályában Finta Albert tanító gyűjtése szerint: Hennel Lajos 1 drb ez. huszas, Duducz Péter 20 kr., Kovács Samu 20 kr., Balog László 20 kr., Jónás Gyula 1 frt., Nyisztor János 0 kr., Sztóján János 8 kr., Hecze-gán Kornél 5 kr., Magda József 5 kr., Buda György 8 kr., Beszárab László 10 kr., Csürös Gyula 20 kr., Csürös Péter 20 kr., Zsurka Péter 6 kr., Mihó Victor 20 kr., Ruzs Ferencz 10 kr., Sztávra Lajos 12 kr., Flóra Simon 5 kr., Pakurár Aurél 6 kr., Bukur János 6 kr., Nyegrú József 6 kr., Popescu Octávián 10 kr., Bolka Antal 10 kr., Barb Aurél 10 kr., Barb Szevér 10 kr., Dombosa Márián 10 kr., Gajzágó Albert 38 kr., Bányai István 12 kr., Sebestián Octávián 10 kr., Czeiler Victor 10 kr., Finta Albert osztálytanító 67 kr., Összesen 5 frt és 1 drb ezüst huszas. — A gyulafehérvári rom. kath. főelemi tanoda 3-ik osztályában Kőnczey Sándor tanító gyűjtése szerint: Deánu Valériusz 6 kr., Henter Gábor 10 kr., Csulay Sándor 10 kr., Píposu Aurél 14 kr., Ványalasy Ferencz 5 kr., Baloschek Ferencz 10 kr., Machier Flórián 10 kr., Jánku József 14 kr., Pataky András 6 kr., Komesz Gusztáv 4 kr., Jerámesuk Vilmos 10 kr., Beliga Mihály 5 kr., Medra János 20 kr., Szakács Lajos 20 kr., Nikola Jakab 5 kr., Muntván Flórián 10 kr., Páll András 20 kr., Obert Victor 0 kr., Klincsitt Sándor 3 kr., Zsurka Isz-trák 4 kr., Összesen 2 frt 1 kr.

Eddig begyűlt lapunkhoz összesen 186 frt 35 kr.

Jótekonyság s nyilvános köszönet. A csik-szent-tamási templom javára szívesek voltak adományozni: 1-őr Esztergomból Buzárovics Gusztáv egy Missale Romanumot, 2-ór Erdélyből egy névtelen pap egy szép Missale Romanumot, 3-ór az erzsébetvárosi örm. szert. plebános nt. Avédik Lukács ur közbonjárása következtében Erzsébetvárosról: a) két színes casulát hozzátartozandókkal, b) egy fekete casulát hozzátartozandókkal, c) egy szép albát, karinget, vállkendőt, oltárlepedőt, egy velumot, egy kendőt ad labavo. Ezen nagylelkű adomány kiállításánál valódi odaadás- és szorgalommal munkáltak: nt. Csiki Lukács mechtarista atya, tel. Lengyel Lukácsné Lengyel Róza urnő, ngos Henter Gézáné a buzgó Gál János méltó buzgósgu leánya, Pátrubán Jánosné, Szentpéteri Józsefa és Lotti k.a.ok. Midőn az előbbirt nagylelkű adományokért magam és hiveim nevében hálás köszönetet mondok, kívánom, hogy az Isten mindnyájok jóságát fizesse meg. Csik-Szent-Léleken, 1879 márcz. 6. Tamás Márton, lelkész.

 Előfizetési figyelmeztetés. Lapunk második évfolyama második évfolyamára az előfizetést megnyitjuk s a közönség pártfogását kérjük. Előfizetési ár egészévre 4 frt, félévre 2 frt, évfolyamra 1 frt o. é.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JAKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorssajtóján Gyulafehérvárt 1879.